

ISSN 1561-6908

**Економіка:
проблеми теорії та
практики**

Збірник наукових праць

Випуск 246

Том III

Дніпропетровський національний університет

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 246

Том III

ДНУ
Дніпропетровськ
2008

УДК 336
ББК 65.01
Е 45

Друкується відповідно до постанови Вченої Ради
Дніпропетровського національного університету

Головний редактор:

д-р екон. наук, проф. *Анатолій Антонович Покотілов*

Редакційна колегія:

д-р фіз.-мат. наук *С. О. Смірнов*, д-р екон. наук *В. А. Ткаченко*,
д-р техн. наук *О. М. Марюта*, д-р екон. наук *Л. В. Попкова*,
д-р екон. наук *О. В. Ковальов*, д-р екон. наук *Я. Г. Берсуцький*,
д-р техн. наук *Ю. Д. Мсрозов*, д-р екон. наук *Г. О. Крамаренко*,
д-р екон. наук *О. С. Галушко*, д-р техн. наук *Р. Б. Тян*, д-р екон. наук *В. В. Дсрофієнко*,
д-р екон. наук *О. Й. Шевцова*, д-р наук з державного управління *М. Х. Корецький*

Рецензенти:

д-р екон. наук, проф. Дніпропетровського національного університету
І. Л. Сазонець;
д-р екон. наук, проф. Дніпропетровської державної медичної академії
А. В. Батура

Е 45 **Економіка:** проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. –
Випуск 246: В 5 т. – Т. III. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – 280 с.

ISBN 978-966-8736-05-6

У збірнику аналізуються актуальні проблеми економіки.
Для студентів, аспірантів та викладачів вузів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 978-966-8736-05-6

© Колектив авторів, 2008

ЗМІСТ

Том I

Звагольська Н.С., Фисуненко П.А. ДИАГНОСТИКА ФИНАНСОВОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ	18
Оспішев В.І., Кривошея В.В. ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В СФЕРУ ТОРГІВЛІ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ	25
Ткаченко Л.В. ОСОБЕННОСТИ БРЕНДИНГА В СФЕРЕ УСЛУГ	32
Карамбович І.М. СОТ ПРО УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ НЕТАРИФНИХ ЗАХОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД	36
Тімонін О.М., Гулякін Є.І. ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ, НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄДИНИЙ СВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР	41
Щекович Е. С. РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ГАРАНТУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	46
Головченко Н.Ю. ОГРАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЖИТЛА	52
Adam Rudzewicz, Mariusz Brzeziński PROFITABILITY OF A DAIRY FARM	58
Луфференко Л.Ю. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ РОЗРОБКИ РЕКЛАМНИХ КАМПАНІЙ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	65
Цвілій С.М., Василичев Д.В. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗБОРУ ТА ОБРОБКИ МАРКЕТИНГОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	71
Ушенко Н.В. ОСВІТНІЙ ЧИННИК У СИСТЕМІ ВІДТВОРЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ	78
Спанова Б.Ж. УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНОВ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	85

Малініна Н.М.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА РІВЕНЬ СПЛАТИ ПОДАТКІВ600

Захаров В.А., Малиненко В.Е

ПРОЦЕССНЫЙ ПОДХОД В УПРАВЛЕНИИ ПЕРСОНАЛОМ608

Полюхович Е.А., Бабин М.М.

ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ПРОИЗВОДСТВА ПЛОДОВ ГРУШИ В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ613

Немченко В.В., Шишкіна К.В.

ПРОБЛЕМА ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО-БЕЗПЕЧНОЇ
ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ КОНКУРЕНТНОЗДАТНІСТЬ У АПК620

Сайкевич М.І.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЕКСПОРТУ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ624

Колодізев О.М., Швець Ю.В.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА
СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ632

Железняк В.В.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМНОЇ КАТЕГОРІЇ
«ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА»645

Некрасенко Л.А.

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ
ПЛАТІЖНИХ ПОСЛУГ650

Пахомова І. Г., Жадан М.І.

ПРОБЛЕМИ РИНКУ МІЖБАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В
УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ЄВРОІНТЕГРА-
ЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ 655

Борейко В.І.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ 661

Ягельська К.Ю.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПАБЛІК РЕЛЕЙШІЗ ПІДПРИЄМСТВА:
МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ 668

Лесько О.Й., Левченко Ю.В.

СТАН ТА НАПРЯМКИ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТО-
СПРОМОЖНОСТІ М'ЯСНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ 675

К.е.н., Колодізев О.М., Швець Ю.В.
ХНЕУ

ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В статті досліджено переваги та недоліки присутності іноземного капіталу в банківському секторі України, визначено позитивні та негативні наслідки на результати діяльності національної банківської системи

Ключові слова: економіка, іноземний капітал, банківський сектор, грошово-кредитна політика, фінансові ресурси, конкуренція, відсотки, прибуток, ризики.

Актуальність статті.

В період значної трансформації світових фінансових потоків в Україні дуже гостро постає питання щодо концентрації іноземного капіталу в її банківську систему. Присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі країни відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази для забезпечення формування здорового інвестиційного клімату в економіці і соціально-економічного розвитку. Водночас, слід зважати на зростання рівня фінансових ризиків, пов'язаних зі швидким зростанням частки іноземного банківського капіталу. Вони можуть призвести до втрати національного суверенітету у сфері грошово-кредитної політики, можливого посилення нестабільності, становити загрозу несподіваних коливань ліквідності банків та імовірного відтоку фінансових ресурсів.

За розрахунком вітчизняних економістів встановлено, що при варіанті залучення коштів із внутрішніх джерел країни, відродження української економіки до європейського рівня може тривати 20 і більше років. Такий підхід буде певним гальмуванням розвитку економіки країни в цілому. За для того, щоб цього уникнути, потрібно залучати від 2-х млрд. доларів і більше в економіку України щорічно.

Усе це зумовлює актуальність дослідження питання присутності іноземного капіталу та його впливу на роботу банківської системи України, а саме, на розвиток його позитивних сторін через реалізацію конкурентних переваг та своєчасного прогнозування можливих ризиків.

Постановка проблеми.

Залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку може призвести до загострення проблем наступного роду:

- 1) При неконтрольованому вливанню іноземного капіталу стає можливою втрата економічного суверенітету в сфері грошово-кредитних відносин.
- 2) Власники іноземного капіталу, в першу чергу, турбуватимуться власни-

ми інтересами, а не інтересами розвитку економіки України.

3) Загроза економічній безпеці України стає реальною внаслідок неконтрольованого відтоку капіталу за кордон.

4) Вітчизняні банки можуть не витримувати конкуренції з боку іноземних банків, що призведе до їх банкрутства, подальшої реорганізації, чи то інше.

Аналіз останніх публікацій.

В Україні опубліковано багато наукових досліджень, праць, які присвячені проблемам залучення іноземного капіталу в банківську систему. Так, Т. С. Смовженко і О. О. Другов обґрунтовують доцільність розробки та застосування в Україні політики управління процесом купівлі вітчизняних банків закордонними інвесторами та розглядають їх можливі варіанти. О. І. Барановський свої зусилля спрямував на дослідження через порівнювання впливу іноземного капіталу на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусії. В. В. Корнеєв розглядав проблематику в спектрі питань оцінки конкурентоспроможності вітчизняних банків та інших фінансових структур в умовах лібералізації відносин на ринках фінансових послуг. А. В. Шаповалов вивчав наслідки відкритості банківського сектору для іноземного капіталу.

Президент Асоціації українських банків О. А. Сугоняко у своєму аналізі приділяв увагу особливостям роботи міжнародних банків та іноземних фінансових структур в Україні. Встановлено, що метою їх діяльності, на його думку, є захоплення нових ринків, збільшення рівня власної прибутковості. За цих умов особливо важливим залишається розробка довгострокової стратегії розвитку банківської системи України, що, в свою чергу, потребує наявності відповідного забезпечення.

Основними цілями цієї стратегії мають бути узагальнення принципів, пошук ефективних механізмів регулювання участі та його питомої ваги іноземного капіталу в українському банківському секторі.

Мета статті полягає дослідженні динаміки змін концентрації іноземного капіталу в банківській системі України протягом останнього періоду часу, визначенню переваг та недоліків даного процесу, а також вибірковому дослідженні щодо визначення обсягу прибутку банків за участю іноземного капіталу і банків із 100-відсотковим іноземним капіталом. Аналіз динаміки розвитку іноземного капіталу в статуті діючих банків з 2000-2007 рр. здійснено за результатами основних показників діяльності банківського сектору України у 2003-2007рр.

Виклад основного матеріалу.

Протягом останніх років банківський сектор України суттєво змінився, передусім структурно за рахунок припливу іноземного капіталу, що значною мірою скоригувало стратегії розвитку національних банків. Останні змушені трансформуватися – змінювати наявні організаційні структури на досконаліші, розширювати спектр послуг і зрештою ставати привабливішими та більш відкритими для клієнтів.

На початок 2007 року в Україні діяло 35 банків з іноземним капіталом, у тому числі 13 - зі стовідсотковим іноземним капіталом (табл. 1). Та за січень - грудень 2007 року їх кількість зросла відповідно до 44 і 17. Серед них — здебільшого банки з австрійським, російським, французьким, голландським, американським, турецьким, угорським, німецьким, пвведським, британським капіталом. Тобто, нині в Україні кожен п'ятий банк — з іноземним капіталом, кожен одинадцятий — зі стовідсотковим іноземним капіталом [1].

За офіційними даними Національного банку України, станом на 01.01.2008 р. в Україні було зареєстровано 47 банків з іноземним капіталом (35.0 % від загальної кількості діючих), із них 17 — зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Лише за останні два з половиною роки (порівняно з початком 2005 року) кількість банків з іноземним капіталом у банківській системі України зросла у 2.2 раза, а зі 100-відсотковим — у 2.4 раза [4]. Тобто за такої динаміки власники банків з іноземним капіталом орієнтуються не тільки на поступове, а й на інтенсивне зміцнення своїх ринкових позицій.

На третьому українському інвестиційному форумі "Політика процвітання", організованому російським Альфа-банком на початку 2007 року, учасники форуму визнали банківський сектор як найпривабливішою галуззю з точки зору інвестицій. Начальник відділу випуску фінансових інструментів Укрсоцбанку Ерік Найман пояснив підвищену зацікавленість іноземних банків до України бідністю її громадян — населення багатших країн такої гострої потреби в кредитах не має.

Таблиця 1

Динаміка розвитку банків із іноземним капіталом в Україні

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість банків за реєстром (на кінець року)	195	189	182	179	182	186	193	193
Кількість банків, які мають ліцензію НБУ та надають звітність	154	153	157	157	160	165	170	173
Банки з іноземним капіталом								
кількість банків	31	21	20	19	19	23	35	47
у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	7	6	7	7	7	9	13	17
статутний капітал, млн. грн.	725	946	1046	1152	1630	3602	10023	12922
у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	225	265	365	414	689	1056	2045	3694
Статутний капітал діючих банків у гривнево-му еквіваленті, млн. грн.	3666	4576	6003	8116	11605	16111	26372	31010
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі діючих банків, %	13,3	12,5	13,7	11,3	9,6	19,5	27,6	35,0

Джерела: Вісник НБУ - №3 - 2008

Відомо, що політика іноземних інвесторів визначається їх стратегією. Скажімо, стратегією Райффайзенбанку передбачено завоювання щонайменше

10% ринків східноєвропейських країн чи входження в число п'яти найбільших гравців на цих національних ринках банківських послуг. Так само і Україна не є винятком. Збільшити свою частку на ринку до 10% до кінця 2009 року — також у планах іноземних інвесторів Укрсиббанку. Президент-голова правління Внешторгбанку Андрій Костін заявив, що створення на базі його дочірнього банку в нашій країні і банку "Мрія" об'єднаного банку дасть змогу останньому за кілька років увійти до числа п'яти найбільших банків України. Згідно з планом стратегічного розвитку до 2010 року Індекс-банк, придбаний Credit Agricole S.A. Group, має потрапити до десятки найбільших банків України, збільшивши активи до 2 млрд. євро, кількість відділень — до п'ятисот, а клієнтів — до 800 тисяч.

Нині існує лише одна стратегія розвитку банківського бізнесу — вихід на нові ринки роздрібного кредитування. А Україна — одна з останніх країн у Європі, де ще можна розвивати цей напрямок бізнесу. У решті європейських країн 70-90% ринків уже зайняті великими банківськими групами. При купівлі невеликих банків головна мета покупців полягає в одержанні банківської ліцензії. На думку російських банкірів, такі угоди оцінюються в суму не більше 1—2 млн. американських доларів.

У вітчизняному фінансовому секторі протягом останніх трьох років найбільш "значними" угодами злиття і поглинання (де нерезиденти придбали контрольний, а інколи й 100-відсотковий пакет власності), які змінили перерозподіл конкурентних позицій банків, була купівля у банківській сфері:

а) австрійською групою Raiffeisen International — АППБ "Аваль"; б) французьким BNP Paribas — АКІБ "Укрсиббанк"; в) угорським OTP Bank — Райффайзенбанк Україна; г) шведською SEB Group — АКБ "Ажіо"; г) російським Внешторгбанком — АКБ "Мрія"; д) грецьким Eurobank Ergasias — АКБ "Універсальний"; е) голандським TSBIF Financial Services Group NV - ВАТ ВАБанк; є) російським "Ренесанс-капітал" - банк "Лідер"; ж) Банк Москви, Банк НРБ (відкрили дочірні банки), з) італійським Bank Intesa-АКБ Укрсоцбанк тощо. Практичний інтерес до вітчизняних банків виявили також австрійський Erste Bank (банк "Престиж"), чеська PPF Group (Агробанк, Приватінвестбанк), "Руский стандарт" (АІС-банк), Банк Грузії (Український банк реконструкції і розвитку), Сбербанк, Росія (НРБ (Україна)), Нароалім, Ізраїль (Укрінбанк). Французька фінансова група Credit Agricole, яка вже володіє Каліон-банком Україна, придбала Індекс-банк тощо. Інформація про укладену угоду у вересні 2007 року між німецьким Commerzbank та вітчизняним АКБ "Форум" щодо продажу 60% акцій останнього з додатковим опціоном придбання через три роки ще 25% акцій банку підтверджує тезу про зростаючу інвестиційну привабливість вітчизняного банківського капіталу.

За експертними оцінками, слід очікувати на прихід ще майже десяти іноземних структур у банківський сектор України. До українського фінансового ринку щільно придивляється ізраїльський банк Bank Leumi Le-Israel. У 2005 році відкрилися два представництва іноземних банків: BNP Paribas (Франція) і Дойчебанку (Німеччина), в 2006 році — турецького Finansbank, російського

"Сатурн", шведського Swedbank. Про намір відкрити представництво в Україні оголосив Іранський банк розвитку експорту. Слід сказати, що відкриття представництва часто передують створенню дочірньої банківської структури. Окремі приклади придбання українських банків (або часток їх акцій) іноземними інвесторами наведено в табл. 2 за результатами дослідження О. І. Барановського [5].

Сьогодні висловлюються різні, часом полярні, думки щодо доцільності присутності зарубіжного капіталу в статутному фонді банків і необхідності квотування його частки в структурі банківських активів. На думку Президента Асоціації українських банків О. А. Сугоняка, потрібно на законодавчому рівні вводити дієвий механізм квот, причому кількісних. Така практика побутує у багатьох високорозвинутих країнах і нормально сприймається абсолютно всіма учасниками фінансових ринків.

В Україні пропозиції щодо жорсткого нормування частки іноземного капіталу викликають необґрунтоване занепокоєння з боку урядовців і деяких науковців, які наполягають на тому, що введення будь-яких протекцій гальмуватиме процеси лібералізації та входження України в європейський і світовий фінансовий простір.

Академік НАН України, доктор економічних наук В. М. Гесць наголосив, що основні напрями оптимізації допуску іноземного банківського капіталу мають знайти системне відображення під час розробки та реалізації національної стратегії розвитку банківської системи [2].

А тому, в умовах сьогодення, одним із найважливіших завдань є розробка реальних практичних рекомендацій щодо визначення оптимальної частки зарубіжного капіталу в структурі капіталу українських банків, яка б, з одного боку, створювала здорове конкурентне середовище для вітчизняних банків і сприяла інтеграції національної фінансово-банківської системи у світовий фінансовий простір, а з іншого — не завдавала нищівного удару її стабільності.

Крім того, особливої уваги для подальшого вирішення заслуговують питання контролю за отриманими прибутками та їх вивезення за кордон, а також оподаткування доходів, інвестування тощо.

Найгостріша конкуренція між вітчизняними та іноземними банківськими установами розгортається у секторі обслуговування домогосподарств, зокрема на споживчому та іпотечному ринках. Даний сектор поступово перетворюється в основне поле розгортання діяльності банків з іноземним капіталом. І не тільки тому, що населення в основній масі стикається з поки що "ненав'язливим" фінансовим сервісом, а й тому, що пересічному громадянину здебільшого байдуже, де обслуговуватися, — головним чинником вибору залишається якість і ціна послуг, а не фактор резидентності фінансової установи.

Одним із напрямів вирівнювання конкурентоспроможності іноземних та вітчизняних банків є підтримка позицій вітчизняних банків з боку НБУ і уряду. Це доцільно з тієї точки зору, що саме вітчизняні банки мають ті ж переваги, що й іноземні, — наприклад, у частині формування власних пасивів. Вони мають можливість залучати порівняно дешеві депозити та кредитуватись із

Придбання українських банків іноземними інвесторами

Таблиця 2

Рік	Банк	Покупець	Частка акцій, %	Сума угоди, млн., доларів США
2004	Трансбгнк	«ТуранАлем» (Казахстан)	9,99	Немає даних
2005	«Ажіо»	«Vinius Bankas» (SEB GROUP) (Швеція)	98,59	Немає даних
2005	«Аваль»	«Raiffeizen International» (Австрія)	93,5	1 028
2005	«Укрсиббанк»	«BNP Paribas» (Франція)	51	350
2005	ВАБанк	«TBIF Financial Servises Group» (Нідерланди)	9,55	8,75
2005	«Форум»	«Bank of New York» (США)	10	20
2006	«Мрія»	«Внешторгбанк» (Росія)	98	70
2006	«НРБ_Україна»	«Кіпрська компанія NRC»	99,99	Немає даних
2006	«Райффайзенбанк Україна»	«OTP Bank Pcs» (Угорщина)	100	650 млн. євро
2006	«Мега-банк»	Група портфельних інвесторів	20	19
2006	«Надра»	Група портфельних інвесторів	77	53
2006	«Родовід-банк»	Група портфельних інвесторів	18,9	47
2006	«Індекс-банк»	«Credit Agricole S.A.» (Франція)	98	255
2006	ВАБанк	«TBIF Financial Servises Group» (Нідерланди)	17,55	17
2006	«Престиж»	Erste Bank (Австрія)	50,5	35
2006	«Універсальний»	«Eurobank Ergasias» (Греція)	99,34	49,5
2006	Агробанк	Фінансова група PPF (Чехія)	100	30
2006	АІС-банк	«Руский стандарт» (Росія)	100	9
2006	Мега-банк	«Bank Austria Creditanstalt» (Австрія)	12,6	Немає даних
2006	Приватінвест	PPF Group (Чехія)	100	18
2007	ТАС_Комерцбанк, ТАС-Інвестбанк	Swedbank, (Швеція)	100	735
2007	НРБ (Україна)	Сбербанк, Росія	-	Немає даних
2007	Банк «Електрон»	Volkswagenbank, Австрія	-	Немає даних
2007	Український банк реконструкції та розвитку	Банк Грузії (комерційний)	-	Немає даних
2007	Укрінбанк	«Нароатім», Ізраїль	-	Немає даних
2007	Укргазпромбанк	Газпромбанк, Росія	-	Немає даних
2007	Міжнародний комерц. банк	Piraeus Bank, Греція	-	Немає даних
2007	Радабанк	«КИТ-ФІНАНС», Росія	-	Немає даних
2007	Банк «Прикарпаття»	Gefin Group, Польща	-	Немає даних
2008	АКБ «Укрсоцбанк»	«Uni Credit Group» (Італія)	-	Немає даних

Джерело: Вісник НБУ - №9 - 2007, №4 - 2008

зовнішніх джерел на поліпшених умовах унаслідок, як правило, вищого рейтингу банку-позичальника. Тому, незважаючи на те, що другий рівень вітчизняної банківської системи сформований переважно на приватних засадах універсального типу, розвиток саме вітчизняних банків значною мірою визначатиме у подальшому рівень конкурентоспроможності фінансового сектору в цілому.

Державна політика підтримки національних ринків не так уже й рідко зустрічається у світі, — наприклад, у США та Японії частки іноземного банківського капіталу не перевищують 5%. Іноземним банкам належить приблизно 3% активів банківської системи Китаю.

За оцінками Світового банку, "... у країнах з високим рівнем доходів та з доходами нижче середнього на кожні п'ять банків припадає в середньому більш як один іноземний банк, а частка іноземних установ, як правило, становить менше 10% від обсягу місцевих банківських активів" [4]. Але існують і протилежні приклади Польщі (частка іноземного капіталу банківської системи становить 80%), Естонії (іноземний капітал займає більш як 97%) та окремих країн Латинської Америки зі значним домінуванням іноземного капіталу у їхніх національних банківських системах ставлять під сумнів змістовну адекватність вживаного у таких випадках терміна "національний банківський сектор".

Все це вимагає комплексного аналізу іноземної присутності на вітчизняному ринку банківських послуг, що сприятиме порівнянню умов і визначенню наслідків такої присутності в Україні. Для Росії, вони будуть аналогічними зважаючи на приблизно однакові стартові умови формування банківських систем, культурні традиції і ментальність населення.

Тому приходу іноземного капіталу на український ринок банківських послуг сприяють непередбачувано високий зріст попиту на банківські послуги, низька конкуренція, слабкість національних банків, достатньо високі темпи інфляції, внаслідок чого останнім важко залучати дешеві ресурси. Та й самі українські банки трансформаційних змін складі акціонерів. Присутність у їх числі респектабельних інституційних фондів дозволить підвищити ефективність української банківської системи, а також ступінь її залученості у глобальне фінансове поле.

Дослідження.

Після активного входження іноземного капіталу в банківську систему України і поглинання іноземними банками вітчизняних банків є доцільним провести певне дослідження, щодо оцінки результатів діяльності рівної кількості банків: за участю іноземного капіталу в статутному капіталі банків і зі 100-відсотковим іноземним капіталом в статутному капіталі банків. І необхідно з'ясувати, яка ж категорія із вищевказаних банків, отримала більший прибуток за період з 2003-2007 років. Дані, аналітично представлено на рис 1. Для інформативності на рис.1 викладено декілька банків за участю іноземного капіталу і із 100-відсотковим іноземним капіталом.

З даних рис. 1 є очевидним, що банки з участю іноземного капіталу з 2003

р. по 2004 р. мають тенденцію до зменшення отримання прибутків. Але починаючи з 2004 р. прибутки кожного року починають зростати, що має позитивну тенденцію для даних банків. З 2005 по 2007 роки спостерігається стрімке збільшення прибутків. Це зумовлене тим, що у 2005 р. і наступні роки почалося масове вкладання іноземних коштів у банківську систему України, що й викликало стрімке збільшення отримання прибутків банків за участю іноземного капіталу. Що стосується банків зі 100-відсотковим іноземним капіталом, то тут також відбувається постійне збільшення отримання прибутків даної категорії банків. Лише з 2002 по 2003 р. мало місце незначне зменшення обсягів прибутків. А вже з 2005 по 2007 роки відбувається стрімке збільшення отримання прибутків. Це, насамперед, зумовлене збільшенням за кількістю придбанням іноземними банками вітчизняних банків України. Так, в 2006 р. банки зі 100-відсотковим іноземним капіталом отримали більші прибутки ніж банки за участю іноземного капіталу. Таке збільшення зумовлене купівлею великого банку «Райффайзенбанк Україна» угорським «OTP Bank» та поява на банківському ринку України самого «OTP Bank», який отримував високі надприбутки у 2006 році та послідовні роки.

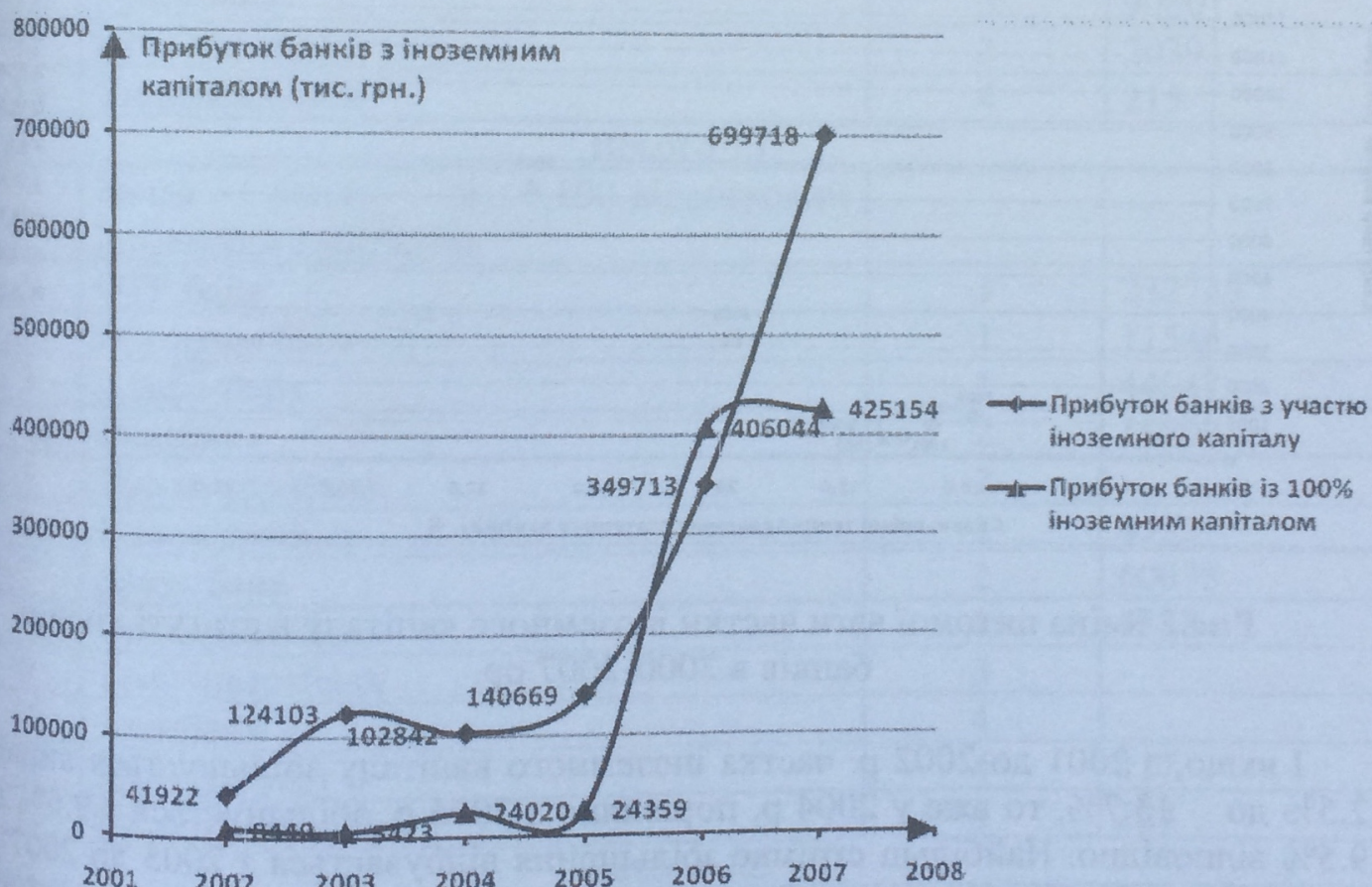

Рис.1 Динаміка розвитку прибутків банків з іноземним капіталом в 2002-2007 рр.

Отже, банки за участю іноземного капіталу отримують більші прибутки, ніж банки зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Це можна тлумачити таким чином, що банки за участю іноземного капіталу у більших випадках мають керівний склад той, що був і до вкладання капіталу у дані банки. А, звідси, ор-

ганізація діяльності, стратегія банку, досягнення певних цілей, виконання умов, заохочення вимог клієнта і надання їх йому, даному керівництву більш відомі і доступні для вирішення, аніж для банків зі 100-відсотковим капіталом, де політика банку змінюється і вимоги ставить той банк, який його придбав. А іноземні банки, зі своїм керівним складом, ніколи не зможуть досконало знати менталітет нашої країни і не зможуть так швидко вирішувати певні проблеми, ніж банки за участю іноземного капіталу з керівництвом банку або керівним складом, яке й було до вкладання іноземного капіталу у дані банки України.

Представимо на рис. 2 частку іноземного капіталу в статуті діючих банків з 2000 р. до 2007 р.

З даних рис. 2 видно, що з 2000 - 2001 р. та з 2002 – 2004 р. частка іноземного капіталу в статуті діючих банків зменшується, а з 2001 – 2002 р., 2004 – 2007 р. частка іноземного капіталу збільшується.

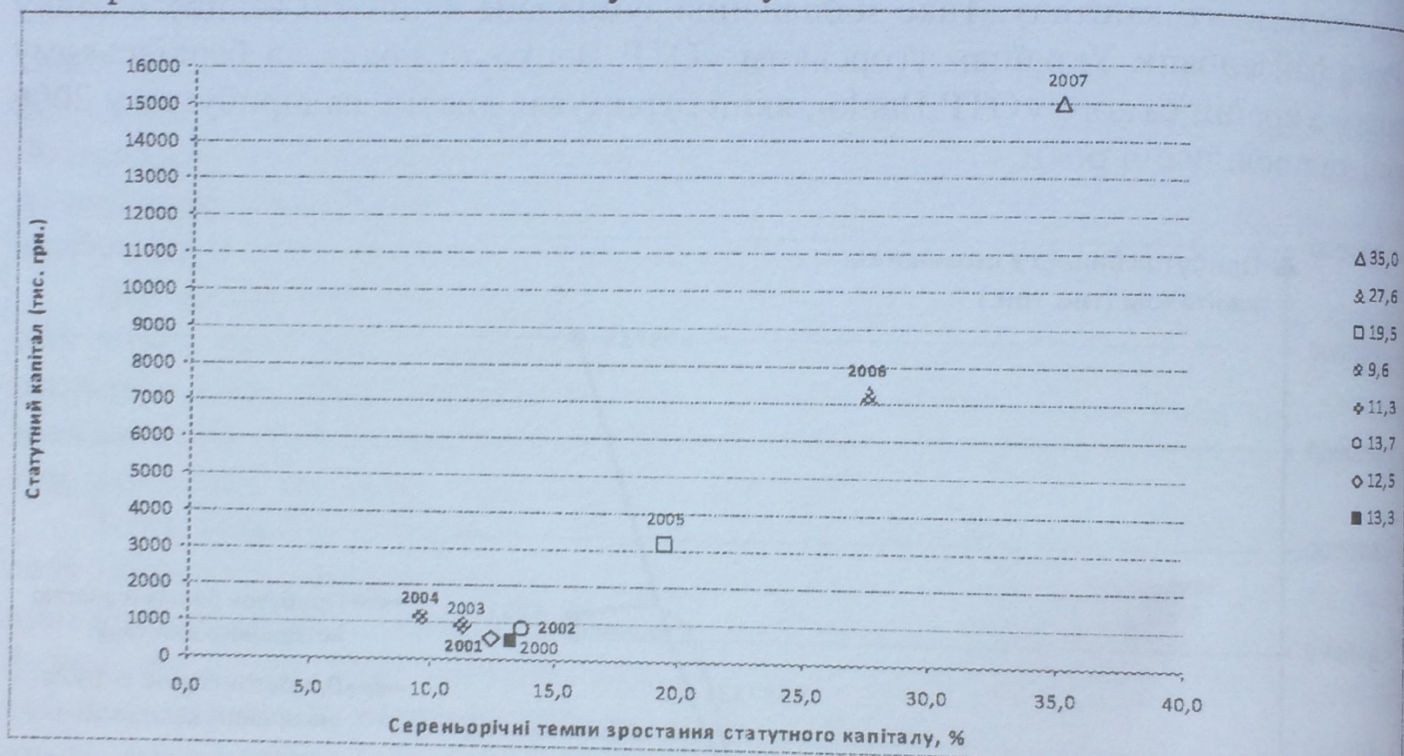

Рис.2 Зміна питомої ваги частки іноземного капіталу в статуті діючих банків в 2000-2007 рр.

І якщо, з 2001 до 2002 р. частка іноземного капіталу збільшується лише з 12.5% до 13.7%, то вже у 2004 р. порівняно з 2005 р. збільшується з 9.6% до 19.5% відповідно. Найбільш стрімке збільшення відбувається з 2005 до 2007 р. – з 19.5% до 31.5% відповідно. Отже, є фактом те, що з 2004 р. суттєво збільшується іноземний капітал в статуті діючих банків. Якщо ж така тенденція і буде продовжуватися і надалі, то це може призвести до загрози втрати банківського суверенітету України.

В табл. 3 представлені дані результатів діяльності банків з іноземним капіталом щодо отриманих ними прибутків у 2007 році.

Таблиця 3

Порівняння результатів діяльності банків з частковим та із 100-відсотковим іноземним капіталом

№ з/п	Назва банку з іноземним капіталом	Група банку	Прибуток за 2007 рік, тис. грн.
1	Райффайзен Банк Аваль	1	587424
2	Укрсиббанк	1	199767
3	Надра	1	348618
4	Форум	1	52582
5	ВіЕйБі банк	2	3557
6	Родовід-банк	2	62036
7	Мрія	2	-
8	Мега-банк	3	24098
9	Ажіо	3	-
10	Престиж	3	-
11	Трансбанк	3	9060
12	НРБ-Україна	3	20391
13	Універсальний	4	215
Всього 13.			
	Назва банку зі 100-відсотковим іноземним капіталом		
1	ОТР банк	1	232739
2	Внешторгбанк	1	11545
3	Альфа-банк	1	44047
4	Сведбанк	2	16207
5	Тас-комерцбанк	2	-
6	Унікредитбанк	2	4553
7	Ерсте банк	2	60075
8	Факторіал-банк	3	1838
9	ТАС-інвестбанк	3	-
10	Агробанк	4	-
11	Приватінвест	4	317
12	Русский стандарт	4	223
Всього 12.			

З даних табл. 3 видно, що іноземні банки вкладають кошти у придбання всіх категорій українських банків. Це зумовлено тим, що іноземному банку є набагато вигіднішим купувати або вкладати кошти вже у діючий український банк, з наявним повним комплектом документів, налагодженими зв'язками та корпоративною мережею, зайнятим певним сегментом ринку, постійними клієнтами, аніж формувати повністю новий банк на вже насиченому

банківському ринку України.

Починаючи з 2005 року значний інтерес для іноземних банків становить роздрібний сегмент із доходами населення, що зростають, і нереалізованими потребами в кредитуванні. Проте, даний сектор освоюють як вітчизняні банки, так і кредитні спілки. Це свідчить про те, що іноземні банки приділяють велику увагу проблемі диверсифікації активів і, як наслідок, підтримці їх збалансованості.

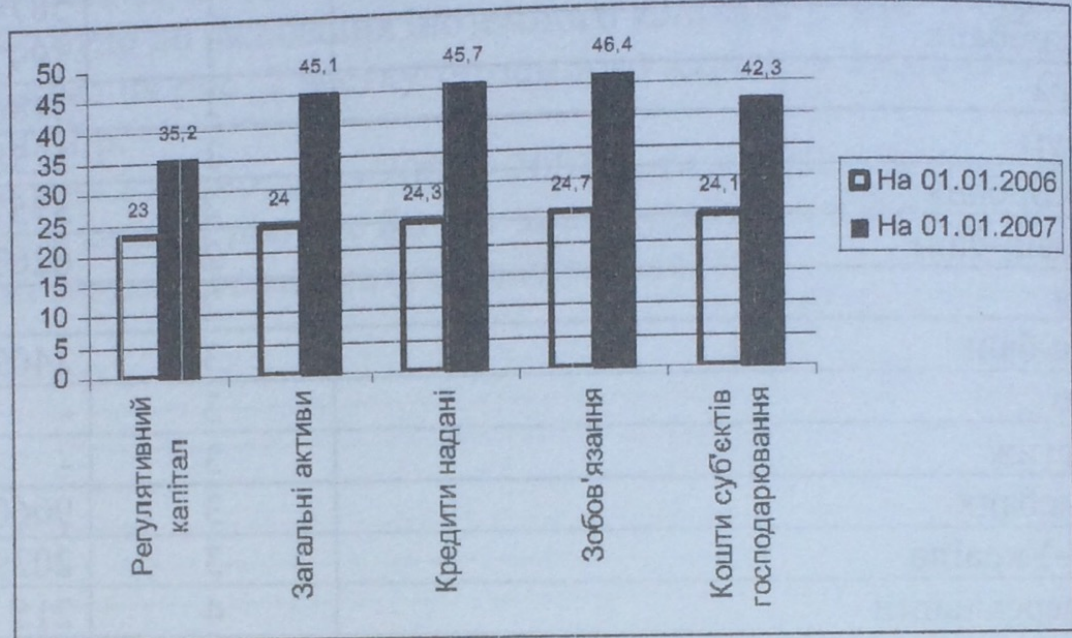

Рис 3. Питома вага окремих показників діяльності банків із іноземним капіталом у банківському секторі України в 2005-2006 рр.

Рис 4. Показники діяльності банківського сектору України в 2003-2007 рр.

Частка активів банків із іноземним капіталом у загальних активах

банківської системи в 2006 р. порівняно з 2005 р., зросла на 21.1 в.п., питома вага регулятивного капіталу – на 12.2 в.п., а частка наданих кредитів – на 21.4 в.п. (рис 3). Тенденція активного розвитку діяльності банків з іноземним капіталом збереглася і в 2007 році.

Також слід відзначити, що за результатами діяльності у 2007 р. банки з іноземним капіталом забезпечили рентабельність активів на рівні 1.20%, тоді як у цілому по системі цей показник дорівнював 1.50%. Рентабельність капіталу, відповідно, становила 11.15% для банків з іноземним капіталом і 12.67% у цілому по банківській системі.

Як відзначають аналітичні видання, політика іноземних банків, що приходять в країни з перехідною економікою, виявляється більш гнучкою, з точки зору зменшення витрат та успішною щодо підвищення прибутковості в банківській системі країни взагалі. Слід зазначити, що вітчизняні банки витримують конкуренцію з іноземними фінансовими інститутами за рахунок впровадження сучасних підходів до продажу власних послуг, адміністрування витрат, управління ризиками тощо.

Висновки.

Залучивши іноземного інвестора, вітчизняні банки одержують низку переваг, зокрема: простіший вихід на міжнародні ринки запозичень та відносно низьку вартість зовнішніх ресурсів, вирішення проблеми капіталізації, впровадження сучасних технологій управління й продажу, підвищення рівню корпоративної культури тощо. Але, з усіма перевагами, є й ціла низка недоліків: несподіване коливання економіки, можливість втрати суверенітету в сфері реалізації грошово-кредитної політики, не контрольованість притоку та відтоку капіталу з економіки нашої держави тощо.

Тому, з метою уникнення таких негативних наслідків, Національному банку України потрібно проводити досконалий моніторинг за діяльністю іноземних банків та мінімізувати можливість впливу іноземного капіталу на банківську систему України, встановити ліміти щодо частки присутності іноземного капіталу в статутному фонді комерційних банків, створити механізми регулювання притоку капіталу іноземних інвесторів, його рівня і якості в банківській сектор України, запровадити механізми зниження ймовірних ризиків для української банківської системи в умовах зростання участі іноземного капіталу в економіці України тощо.

Література

- 1) [www. Bank.gov.ua](http://www.Bank.gov.ua).
- 2) А. Кузнєцова, О. Другов, В. Рисін. Оцінка впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи // Вісник Національного банку України. - №1. - 2007. – С. 24-27.
- 3) А. Шаповалов. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України // Національного банку України. - №4. – 2008. С. – 2-7.

- 4) В. Корнєєв. Конкурентоспроможність банків України в умовах лібералізації ринків фінансових послуг // Вісник Національного банку України. - №11. - 2007. - С. 14-17.
- 5) О. Барановський. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусії // Вісник Національного банку України. - №9. - 2007. - С. 12-20.
- 6) Т. Смовженко, О. Другов. Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України // Вісник Національного банку України. - №1. - 2008. - С. 16-19.
- 7) Основні показники діяльності банків України на 1 лютого 2008 р. // Вісник Національного банку України. - №3. - 2008. С. - 68.

**Економіка:
проблеми теорії та практики**

Збірник наукових праць

Випуск 246

У 5 томах

Том III

Українською, російською і англійською мовами

Видається з квітня 1996 р., виходить раз на місяць
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ
№ 3354 від 10 липня 1998 р.

Відповідальний редактор *С. В. Єкімов*
Комп'ютерна верстка *В. Б. Гердашевський*

Здано до друку 04.12.2008. Підписано до друку 07.12.2008.

Формат 60·84 1/8. Спосіб друку – ризограф.

Ум. друк. арк. 10,45. Тираж 300 прим.

Видавництво “Наука і освіта”
Свідоцтво про внесення до Держреєстру ДК № 919 від 21.05.2002 р.
м. Дніпропетровськ, вул. Бердянська, 61б
тел. (056) 370-13-13, (0562) 35-78-19, 34-29-61